

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"א

פרשת שמות

א. ביאור יש"ר.

פרק ב' פסוק א':

ב (א) וידך איש. עג המעורר ומזמין עלמנו לדבר יאמר הכתוב שהלך לעשותו, כמרויך ראונו וישכב, ויך משה וידבר, אף כהן כשנשמע פתגם המלך פראו העם מנשותיהם, וכן עשה גם עמרם אחרי שנולדו לו מרים ואהרן, אך לקח ימים נתעורר לפקוד עוד את אשתו, הנס כי ידע דת המלך חולי לבשה אותו רוח אלהים לעשות זאת: איש מבית לוי. זה עמרם, ולא הזכיר כהן הכתוב לא שמו ולא שם אשתו, כי ראה לקלר עד לדת המושיע, ואח"כ יזכיר גם יחוסו צ' השנטיס ראונו ושמעון צעורו (לקמן ו):

אלות

1. מה קושי מוצא פרשנינו בתחילת הקטע הראשון?
2. איך הוא מסביר את השימוש בפרש: "הלך"?
3. איך לפי זה מתבארת "הליכותו" של עמרם כאן?
4. מה לא פורט בשמות האנשים כאן והיכן ומתי כן פורט?

* * *

ב. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק ב' פסוק ד':

(יד) הלהרגני אמה אמר. אמה מעורר מקננים להרגני³⁹. ויירא משה. ויבן נשמר לנפשו ויבן⁴⁰. ויאמר אכן נודע הדבר. כשאמר זה המוסר⁴¹ את דבריו אלה בפני רבים, ולכן לא הרג את המוסר מבלי אין תועלת בהריגתו אחר שקבר מסר⁴².

39. קשה למפרשים מדוע "אומר" ולא "חושב" או "מבקש". על זה משיב רבינו - אתה מדבר את התוכחה "למה תכה רעך" ("אומר") כדי לעורר מחלוקת אשר בסופה ובגללה תוכל להרגני. וברמב"ן: "...אם בעבור שאתה חפץ להרגני כאשר הרגת את המצרי. אתה מוכיח אותי ואומר "למה תכה רעך". 40. על משקל "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" (דברים ד, טו). אין זאת בריחה למדין המוזכרת בפסוק הבא אחר שפרעה ביקש להרוג אותו, אלא בריחה כדי להסתתר ולשמור על עצמו לראות מה יקרה. 41. כלומר, עכשיו נודע, ואין הכוונה כבר נודע.

השאלה היא האם ב"נודע" התכוון משה לאנשים מסוימים שראו בזמנו את ההריגה, ועכשיו הוא הבין שכבר אז ידעו אנשים על כך, או הכוונה שעכשיו שאמר הרשע לפני כולם את דבריו או עכשיו נודע לאנשים על מה שעשה. ורבינו סובר כהצד השני, כי ברור שראיית ההריגה לא היתה ברבים כיון ש"דיפן כה וכה וירא כי אין איש". ואולי הענין תלוי בפירוש המלה "אכן": אם פירושו כמו "אם כן" (פירוש שני בראב"ע) אזי אפשר להסביר כהצד הראשון שעכשיו הוברר לו שכבר ידעו. אך אם הכוונה אכן = אמת, וכמו באונקלוס, א"כ משמע כהפירוש השני. ויש ראייה לדעת רבינו, שבפסוק הבא כתוב "וישמע פרעה את הדבר הזה", משמע שרק עכשיו הוא שמע, כיון שעכשיו נעשה מצב של "נודע הדבר" ברבים. 42. והנוק אין להשיב, כי לולא שדבריו פורסמו כבר ברבים, יכול היה להרוג אותו, כמו שהרמב"ם פוסק כהל' חובל ומזיק ת,יא: מותר להרוג המוסר בכל מקום ואפילו בזמן הזה שאין דנין דיני נפשות. ומותר להרגו קודם שימסור... וכל הקודם להרגו זכה.

שמות

1. מה קשה לפרשנו בתחילת דבריו ומה מצנהו?
2. איך ומה אמר משה ומה לא מצה המתלונן?
3. למה חשוב לו להדגיש שבריתו זו לא היתה הליכתו הסופית למדין?
4. שתי אפשרויות לפרש "אכן צתה נודע" מה הן, ומה ההבדל ביניהן?
5. מה מופיאת את פרשנו לקבל דוקא את הדרכ השניה?
6. למה משה לא הרע את "המוסר"?
7. מהו דין "מוסר" ואיך זה השתקף במשך הדורות?

* * *

ג. אור החיים
פרק ב' פסוק ו'

והתחיל עליו. לפי מה שפרשנו כי נתקנה מתחלה וכראשונה להציל הילד טעם התמלה חדשה לא להצילו מהיאור אלא יגיד הפתוי שבקשה להניקו, והער מה שאמר בסמוך ותאמר אחיו וגו' האלף וקראתי וגו' ואמרו ז"ל (סוטה יב:) שהתחזירו על מיניקות גויות וכו'.

והאמר מילדי העברים וגו'. קשה מה חדוש אומרת מילדי העברים זה פשיטא שכן הוא כי הן הנה המשליכות ילדיהן ביאור בגזרת פרעה, ואם לפי מה שדרשו ז"ל (שם י"ב) כי באותו יום גזר גם על המצריים. אם כן מנין ידעה והכירה כי אינו מילדי מצריים. והנה לפי מה שאמרו ז"ל כי התחזירו על כמה מיניקות גויות ולא רצה ליעק זה לך האות כי לא מילדי המצריים, ועל כל פנים מה חדוש אומרת בדבריה.

והתראהו את הילד וגו'. צריך לדעת אומרו והראהו וגו' שהיה לו לומר והראה וגו'. ונראה שנתפסן לומר שיידעה שהתכה היא מהילדים המשלכים היאורה ונתקנה להצילו וכמו שפרשנו בפסוק ותשלח את אמתה, והוא אומרו ותפתח ותראהו להילד ותראה לך יהיה המשמעות כי ראתה מה שלא חשבה כן והבן. ורז"ל דרשו (סוטה י"ב:) והראהו ראתה שכינה עמו, והוא דרך דרש. וצריך לומר שלא הכירה השכינה היא, כי מנין ידעה השכינה מבית אביה ואבי אביה, אלא שראתה עמו אור גדול, וה' עשה כן כדי שתגדל מעלת הילד בעיניה. גם לשעם שדרשו ז"ל (זהר ח"ב י"ב:) בכתוב והנה נער בוכה שרמו על ישראל שהיו בוכים בגלות, לזה ונגל ה' את עיניה להראותה האור הסומך למשה.

עוד אפשר שתרגשתה בשכינה היתה לצד שקשננעה בו פרחה ממנה צרעת (ש"ר פ' א') אמרה אין זה אלא בן אלהי. ואולי שרמו פריחת הצרעת באומרו והראהו את הילד פי' והראהו להאמור בסמוך בכת הכתיב לרחץ וזכרון בשנה בכת וכשפתחה התכה והראהו לכשדה, את הילד פי' לשננעה בילד והנה נער פי' חזר להיות כבשר נער קטן על דרך מה שאמר הכתוב בגעמן (מ"ב ה') וישב בשרו כבשר נער קטן:

1. מה קושי מוצא פרשנו בתחילת דבריו ומה מצנהו?
2. מה ראתה בת כרעה ומה לא ראתה ואיך כלל זה הסיוע עליה?
3. איך צרעת נכנסת לתאונה?
4. אינה קושי מוצא פרשנו באמירה: "מילדי המצריים...?"
5. היש לך מצנה על כך?

* * *

ד. תורת משה, האלשיך.

פרק ב' פסוק יא':

ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלתם וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו (ב"א).
הנה אומרו ויהי בימים ההם הוא מיותר, כי מי לא ידע כי בימים ההם היה גדל. אך הנה ידענו, כי ככל מקום שנאמר ויהי הוא צרה. (מגילה י ב) ובזה נבא אל הענין, והוא, כי בא ללמדנו, כי איש מישראל שעולה לגדולה בזמן שכל

ישראל בצרה, אין ראוי לו לומר שלום עליך נפשי, רק להיות עמהם בצרה. וזה יאמר, הנה ויהי, שהוא אוי וצרה היה בימים ההם, ואז יגדל משה, שעלה לגדולה, בן בת המלך וגדול בבית המלכות. ולא יאות לו להיות פורש מצרתם, על כן ויצא אל אחיו וירא בסבלותם, הוזה ומצטער בצרתם, וירא איש עברי מכה וכו'.

שמות

1. למה לרצתו תחילת הפסוק מיותרת?
2. לשון "ויהי הנה צרה, מה כאן הצרה המיוחדת?
3. מה לומר פרשנו מהתנהגותו של משה?
4. מה הוא רוצה לומר אותנו ככך?

* * *

ה. מדרש רבה.

פרק ב' פסוק טו':

וילכתו מדן. שבע קנות - והלא הקדוש ברין הוא שנת
 עבודת פוקבים, ונתן מעט למשה אצל עבודת פוקביתו וזקא אמרו
 רבותינו: יתרו פקר לעבודת פוקבים הנה, וקרא שאלו קת ממש וספר עליה.
 והקטר לעשות תשובה עד שלא בא משה, וקרא לכהנידו וקמר להם: עד עקשו
 טייתי קשמש אתכם, מעתה זמן אני, פקרו לכם פקר אחר - עמד וחצירא קלי
 שקמיש עבודת פוקבים ונתן להם נפל. עקרו ונדוהו, שלא ידעק לו אדם
 ולא יעשו לו קלאקה ולא ירשו את צאנו, וקש מן הרועים לרעות לו את צאנו
 ולא קעלו, לסיכוי הוציא כנתיה.

שאלות

1. אינה קשיים צוויים לרצות מתוך הכתובים עליהם כונה המדרש את דבריו?
2. מה יכולה להיות ההשערה שיתרו הסטיק להאמין בצבורה לרה?
3. למה המדרש לא הולך עד הסוף ולא אומר שיתרו חזר בתשובה למחר?
4. מה מוכיחות הפנות בפואן לרצות?
5. היכן משה בכל הצנין?

* * *

ו. מדרשי תורה ר' אנשלמה האשתורקי הו"ד.

פרק ב' פסוק כג':

וידעו בימים הרבים ההם, יתכן כי בימים שעברו לסבת התמרהם ונתח העבודה
 מהנושנים לא יכלו להתקבץ יחד כענין התפלה, ועתה במות המלך אין ספק
 שנתכסל כל העם ממלאכה ימים מה או שבוע להספרו של מלך, וכל אומת
 ואומה ועם ועם כלשונו היו עושין הספר למלך, ואו נתקבצו ישראל כלם יחד
 בבית קבוצה ונתנו לבם לשמים על סבלותם והתענו ובכו וצעקו ושבו אל יי
 ונתער להם ושמע קול צעקתם, וזה שאמי ותעל שועתם אל האלהים מן העבודה,
 ואין ספק כי בכנייתם ולקול צעקתם מקובלים בעיני המצרים כי חשבו על המלך
 הם מתאבלים, ואמר מן העבודה כי היתה קשה יותר מהנגור, כאמרו אני קצפתי
 מעט והמה עזרו לרעה (זכריה או טו), וזה שאמי וירא אלהים את בני ישראל
 שהשניה בענויים וידע אלהים ריל שידע שהכבדום וענום מן הנגור, וזה שאמר
 ואת צעקתם שמעתי מפני נגשו (שמות נ ד), ריל רוע ושנאת נגשו יותר מדאי
 לסיכך ידעתי והשנאתי במכאוביו ורחסתיים, או אמר כי ידעתי המכאובים ותענו
 שהיה ראוי לבא עליהם מפני הנגור והם הכבירו ולא ממני לפי ראיתי את הלחץ
 אשר מצרים לוחצים אותם ברשעת הנזים ההם, לזה קנאתי בהם וארר להצילו,
 אמר לשון יודעה כי כל העמים יכירו כי השנאתי בארץ:

שאלות

1. אינה קשיים רואה לפניו פרשנו עליהם מנסימ הפסוקים לרצות?
2. למה פכו בציוור רק צכשו?
3. למה המצרים נתנו להם צכשו ללכות ולהסכין?
4. מה קרה שפאל לה הקב"ה מתצרה יותר חזק?
5. איך פרשנו מספיר: "יודעה" כאן?

* * *